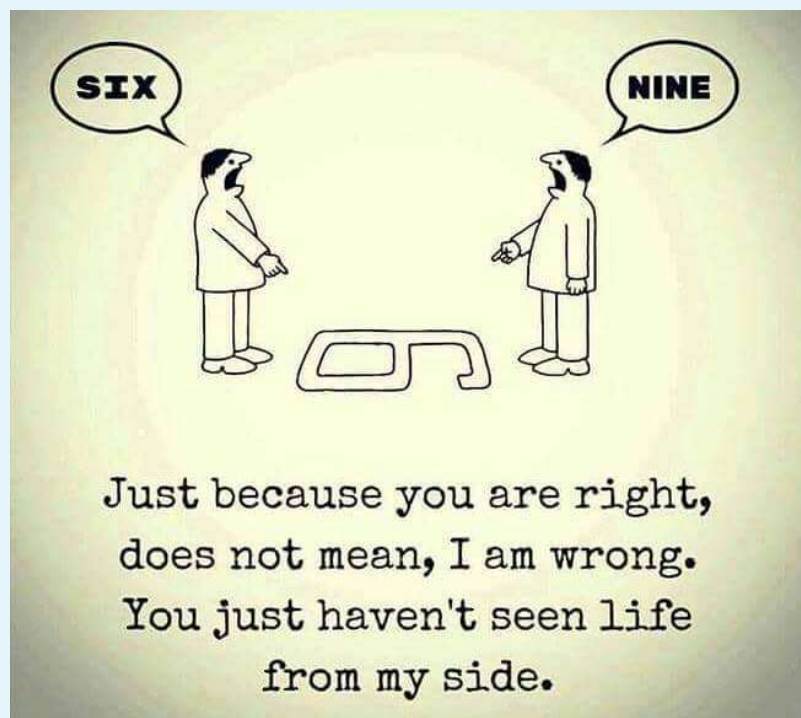
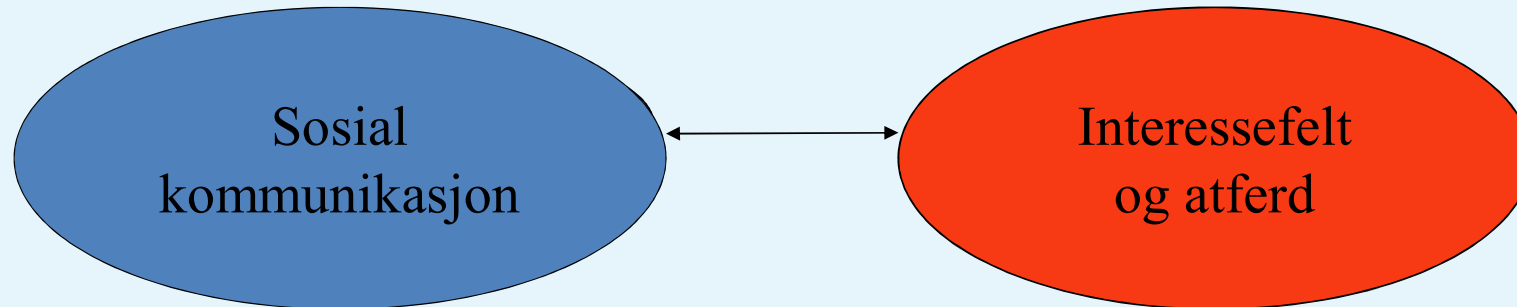

AUTISMESPEKTER- FORSTYRRELSE I SKOLEN

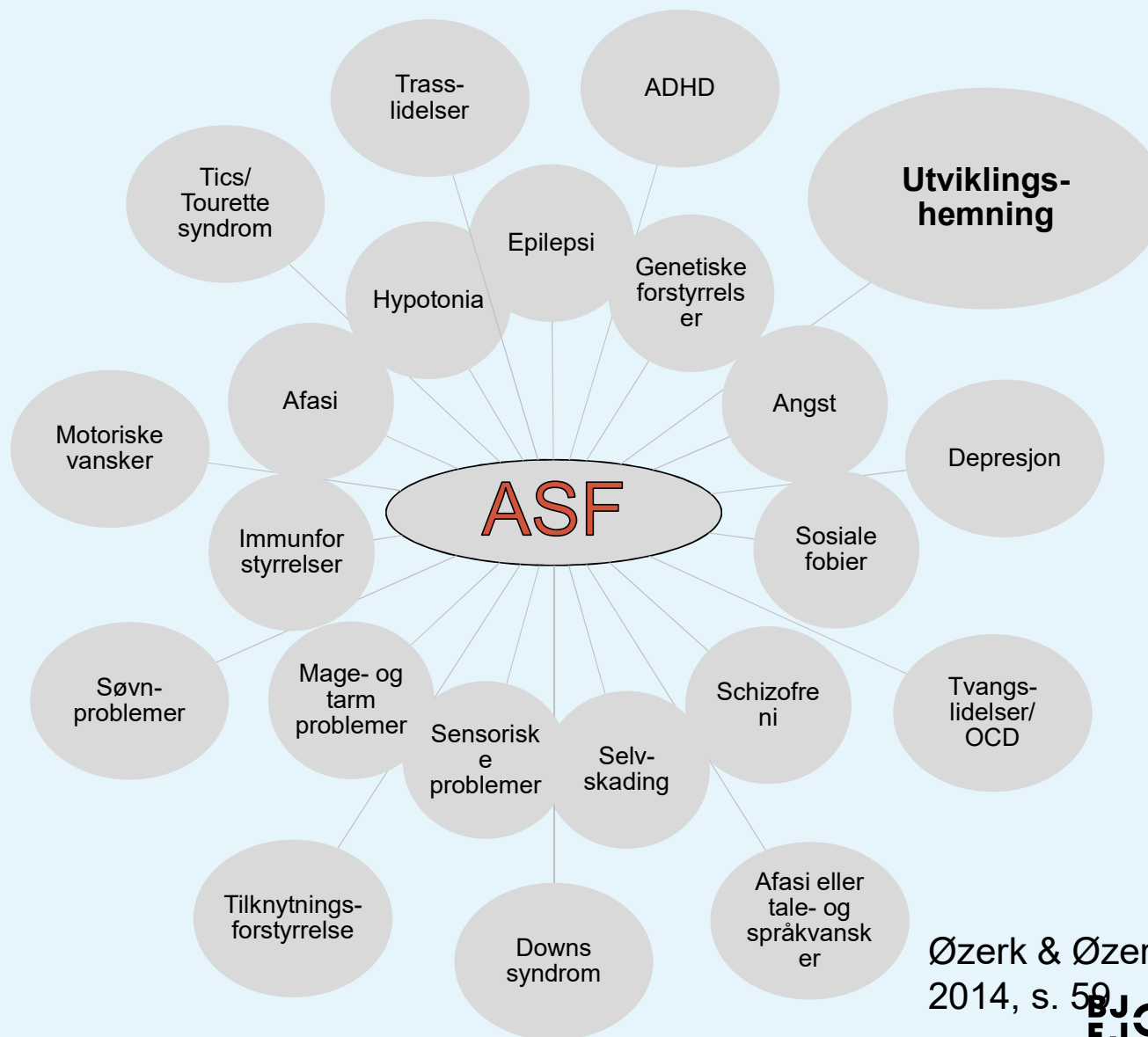

Autismespekterforstyrrelser (ASF)

ULIKE UTTRYKK INNEN AUTISMESPEKTERFORSTYRRELSER

Øzerk & Øzerk,
2014, s. 59

ULIKE UTTRYKK NÅR DET ER TILLEGGSVANSKER

HANS, 8 ÅR

Nils, 12 år

Lisa, 5 år

Trine , 15 år

KOGNITIVE FORKLARINGSMODELLER

- Opptatt av detaljer og enheter, mer enn helhet
- Perspektivtaking
- Planlegging og utføringsfunksjon
- Annerledes persepsjon / sansing

PERSEPSJONSFORSTYRRELSER

- Hyper- og hyposensitivitet
 - Lyd
 - Syn
 - Berøring
 - Lukt, smak
 - Tid, rom, hastighet, avstand
 - Proprioepsjon (kroppens bevegelse), prosopagnosi (gjenkjenne ansikt)
 - Smerte og regulering
- Affektregulering

- <https://vimeo.com/52193530>

OPPSUMMERING

- Vansker innen sosial kommunikasjon, og interessefelt og atferd
- Store individuelle variasjoner, særlig innen intellektuell fungering og funksjonelt språk
- Ofte mange tilleggsdiagnoser og –vansker
- Opptatt av deler og detaljer, vansker med helhet og sammenhenger
- Vanskelig å sette seg inn i andres tanker og følelser
- Vansker med planlegging og utføringsfunksjoner
- Annerledes persepsjon/ sansing
- Livslang tilstand – opplæring predikerer bedre langsiktig prognose

MILJØMESSIGE TILRETTELEGGING

1. Trygghet og relasjon
2. Samarbeidstid, samkjørt personale
3. Fysiske miljøet
4. Struktur, rammer, forutsigbarhet (de 7 H`ene)
 - Dagsplan, jobbepan, ukeplan osv.
5. Læringsmiljø, den gode timen, klasseledelse
6. Sosiale miljøet

DE 7 H'ER – FOR Å FÅ FORSTÅELSE, OG FORUTSIGBARHET I EN SOSIAL SITUASJON

- Hva skal jeg/vi gjøre
- Hvorfor skal jeg/vi gjøre det
- Hvor skal jeg/vi være
- Hvem skal jeg/vi være sammen med
- Hvordan skal jeg/vi gjøre det
- Hvor lenge gjør jeg/vi det
- Hva skal jeg/vi gjøre etterpå

EKSEMPEL PÅ DAGSPLAN

Time	Fag	Innhold	Hvor	Hvem
1. time 08.30 – 09.30	Naturfag	Fotosyntesen - Presentasjon av lærer - Gruppearbeid	Klasse- rommet	Gunnar
09.30 – 09.40	Pause	Høre på musikk	Grupperom	Gunnar
2. time 09.40 – 10.40	Matte	Se film om algebra, gjøre oppgaver i Multi7, s. 54-59	Grupperom	Lise og Olav
10.40 – 11.00	Spising	Spise/ drikke og se filmen: Børning 3	Klasse- rommet	Lise, Jens og Truls
11.00 – 11.30	Stor friminutt	Valg: 1. Spille fotball eller 2. 2. spille på mobilen	Fotball- banen/ ute	Elevne i klassen/ Gunnar
3. time 11.30 – 12.30	Gym	Garderobe, kanonball, 4 stasjoner, garderobe og dusj.	Gymsalen	Petter, 8a og 8b

Her er et eksempel på en standard for god undervisning der denne strukturen er valgt.

Oppstart (10 min)

- Hilse i døra
- Etablere ro – stå stille, overblikk
- Elevene finner fram bøker og utstyr
- Snakke om / forklare hva som er målet/målene for timen
- Skape forståelse og sammenheng: hva gjorde vi siste time / hva holder vi på med i faget, hvorfor skal vi lære dette
- Startaktivitet; film, bilde, musikk, påstand osv.

Formidling (10 min)

- Formidling av fagstoff / visualisering
- Gjennomgang av nye / vanskelige ord og begreper
- Hvordan kan elevene lære dette: modellering av læringsstrategi

Læringsaktivitet (25–30 min)

- Variasjon i arbeidsmåter, skriftlig og muntlig aktivitet som
 - klassesamtale
 - individuelt arbeid
 - bruk av læringspartner
 - arbeid i gruppe
 - presentasjoner
 - dramatiseringer
 - elevstyrt undervisning
- Bruk av læringsstrategi(er)
- Systematisk øving

Ev. ny, kort formidling hvis behov, med påfølgende læringsaktivitet.

Oppsummering og avslutning (15 min)

- Henvise til læringsmålet/ene – hva har vi lært / hva har vært viktig i denne timen / hva har vært vanskelig / hva må vi øve mer på
- Elevens egenvurdering
- Peke framover – hva skal vi gjøre i neste time
- Hva er lekse til neste gang – over læring
- Finne fram bøker til neste time
- Individuell utsjekking, for eksempel:
 - VØL-skjema
 - Two stars and a wish
 - Exit 1/2/3 ting jeg har lært muntlig i døra eller skriftlig på små lapper
 - Bingo
 - Quiz
 - Kahoot
 - Rett/galt -spørsmål
 - Avkryssing på sjekkliste
 - Tommel opp/til siden

Fokus gjennom hele timen:

Utvikling av gode relasjoner – for eksempel gjennom

- å se hver enkelte elev, for eksempel ved å håndhilses og se eleven i øynene
- hyggelige kommentarer
- positive forsterkere
- tydelige forventninger til elevene
- humor
- klapp på skulderen, high-five, tommel opp osv.

FORVENTNINGER KNYTTET TIL STØY

- RØD LYS = aktivt samarbeid mellom elevene, høy grad av støy
- GULT LYS = stille læring med lærevenn, summing, noe støy
- GRØNT LYS = stille

Skjerming:

- Øreklokker/ silikonpropper/ ear plugs med musikk
- Avstand
- Eget rom

INTRODUKSJON TIL NYTT TEMA

- Gi oversikt og forutsigbarhet
- Knytte ny læring til tidligere lært kunnskap – sette læringen inn i en sammenheng
- Overføre enkeltdeler, detaljer til en helhet
- Økt forståelse

INDIVIDUELL TILRETTELEGGING OG TILTAK

FORDELER VED AUTISMEHJERNENS FUNGERING

- Man kan holde fokus på samme tema over langt tid, dersom det er interessant
- Man er god til å oppdage og utnytte detaljer
- Mange egner seg godt i detaljorienterte jobber, f. eks med tanke på dataprogrammering, forskning, og enkelte kreative yrker
- Man er ofte til å stole på, er presise, pliktoppfyllende og nøyaktige
- Man er ofte utpreget ærlige
- Man kan tenke annerledes, og kan derfor oppdage og finne ut av ting som andre ikke tenker

LÆRINGSMILJØ – AKTUELLE INDIVIDUELLE TILPASNINGER/ TILRETTELEGGING

- Fokus på styrker, interesser og mestring
- Tilpassete forklaringer
- Oppgaver: nivå og mengde
- Gi pauser/ skjerming/ regulering
- Gi tidsstøtte, nok tid
- Bruk verktøy for å kompensere
- Lær bort gode strategier
- Gi mulighet til å påvirke egen læring
- Del opp i delmål
- Ha gjenkjennbare strukturer
- Gi klare forventninger
- Varier undervisningen

LÆRESTIL

- Hvordan lærer eleven og hva er elevens optimale læresituasjon,
- Hvordan tenker eleven/ hva er logisk tenkning for eleven/ hvilke sammenligner gjør den,
- Hva profitterer eleven på for å være mottakelig for læring og sosialisering?

→ Kartlegging av lærestil gir effektiv innlæring, økt motivasjon, gir bedre resultat, tydeligere selvinnsikt, færre misforståelser, triveligere læringsmiljø

→ Finne læringsstil gir positiv utvikling

GENERELLE TREKK I LÆRESTILEN HOS MENNESKER MED AUTISME

1. Har behov for struktur/ rutiner
2. Kan være over-/ undersensitiv i fht. ulike sanser
3. Bruke sansene noe uvanlig
4. Uvanlige interesser/ motivasjonsfaktorer, vanskelig å vekke generell nysgjerrighet
5. Trenger mange gjentakelser
6. Trenger hjelp til "filtrering"
7. Lærer gjerne feilene sine
8. Vil styre hverdagen og hva det vil gjøre
9. Motstand mot de fleste nye ting/ endringer
10. Tar mindre funksjonelle initiativ
11. Vansker med å se sammenhenger, assosiasjon
12. Vansker med utdyping, utfyllende svar
13. Vanskelig å formidle egen tanker, fantasi, fortellinger skriftlig
14. Begrenset kapasitet
15. Blir fort hjelpeavhengig, spesielt i fht verbal hjelp
16. Lærer ofte best i skjermet omgivelser
17. Vansker med å generalisere en ferdighet til ulike situasjoner/ personer/ stede
18. Vanskelig å bruker ferdigheter funksjonelt
19. Manglende/ overfølsom på reaksjoner
20. Emosjonsreguleringer
21. Planlegging, start og avslutning

Store individuelle forskjeller derfor er individuelle kartlegging viktig

”MEG-BOKEN”

- Familie
- Historikk (eks: ting som er allment viktig å vite for de som skal ha noe med barnet å gjøre)
- Avlastning/Taxi/Lege
- Helse og medisinerer (ting som er viktig å vite for de som skal ha ansvar for barnet, eks medisinerer, epileptisk anfall, bivirkninger, diett osv → viktig å ha klare nedskrevne rutiner for håndtering/ takling/ melding av dette)
- Daglige rutiner
- Læringsstil (tilrettelegginger som må til for at barnet skal lære optimalt, eks: enerom vs klasserom, tid på dagen, ryddet rom vs ”rotete” rom, hvilke sans tar barnet inn kunnskap fra, generalisering, antall repetisjoner, type hjelp som er effektiv osv → se også eget lysbilde med kartlegging av lærestil)
- Ansiktsuttrykk (eks hvordan ser barnet ut når det er tilfreds, glad, sint, lei seg, vondt, sulten osv).
- Barnet sine initiativ (eks: hvordan tar barnet initiativ og hvordan kan man tilrettelegge for at barnet skal ta mer initiativ, hvilke situasjoner er barnet mest aktiv i)
- Kommunikasjon/Ordbok (lyder) /kommunikasjonsperm/billedstyring/ kommunikasjon fra barnet/ kommunikasjon til barnet
- Daglige rutiner/ Adl-ferdigheter (eks: jobbepan, dagsplan, dagsrytme, ukeplan, måltid, av- og påkledning osv. → skrive om de tingene som er viktig for at disse situasjonene/ rutinene skal foregå best mulig)
- Sosiale ferdigheter
- Lekeferdigheter
- Humørbeskrivelser
- Atferd på gode og dårlige dager
- Barnet sine sterke sider
- Gode strategier på dårlige dager/utfordrende atferd/selvstimulering
- Symboler/ Bilder (eks: hvilke symboler bruker barnet aktivt selv, hvilke forstår det, momenter som er viktig ved valg av symboler, hvor finner man nye symboler el hvis et symbol er forsvunnet osv)

FLEKSIBILITET

Eksekutive vansker og kognitiv overbelastning hos elever med autismespekterforstyrrelser

- Utdanningsnytt.no: <https://www.utdanningsnytt.no/fagartikkel-spesialpedagogikk/eksekutive-vansker-og-kognitiv-overbelastning-hos-elever-med-autismespekterforstyrrelser/110787>

«VEIEN TIL FLEKSIBILITET ER GJENNOM STRAM STRUKTUR»

- Handler om begrenset eksekutive funksjoner– ikke å være vanskelig
 - Målet er mest mulig selvstendighet
 - Det er ikke ok at eleven får bestemme mer enn det som er naturlig for andre elever, tilpasninger grunnet spesifikke behov er noe annet
 - Eleven skal lære å være med andre elever
 - Eleven bør ikke få etablere uhensiktsmessige rutiner (selv om eleven like det)
 - Eleven må lære at de voksne bestemmer og det er greit.
 - Noen ganger er «det bare sånn»
- Rigiditet er et av de største hindrene for selvstendighet i et langsiktig perspektiv (autisme)

TENKE ORGANISERING AV KUNNSKAP, LAGRING OG GJENKALLING

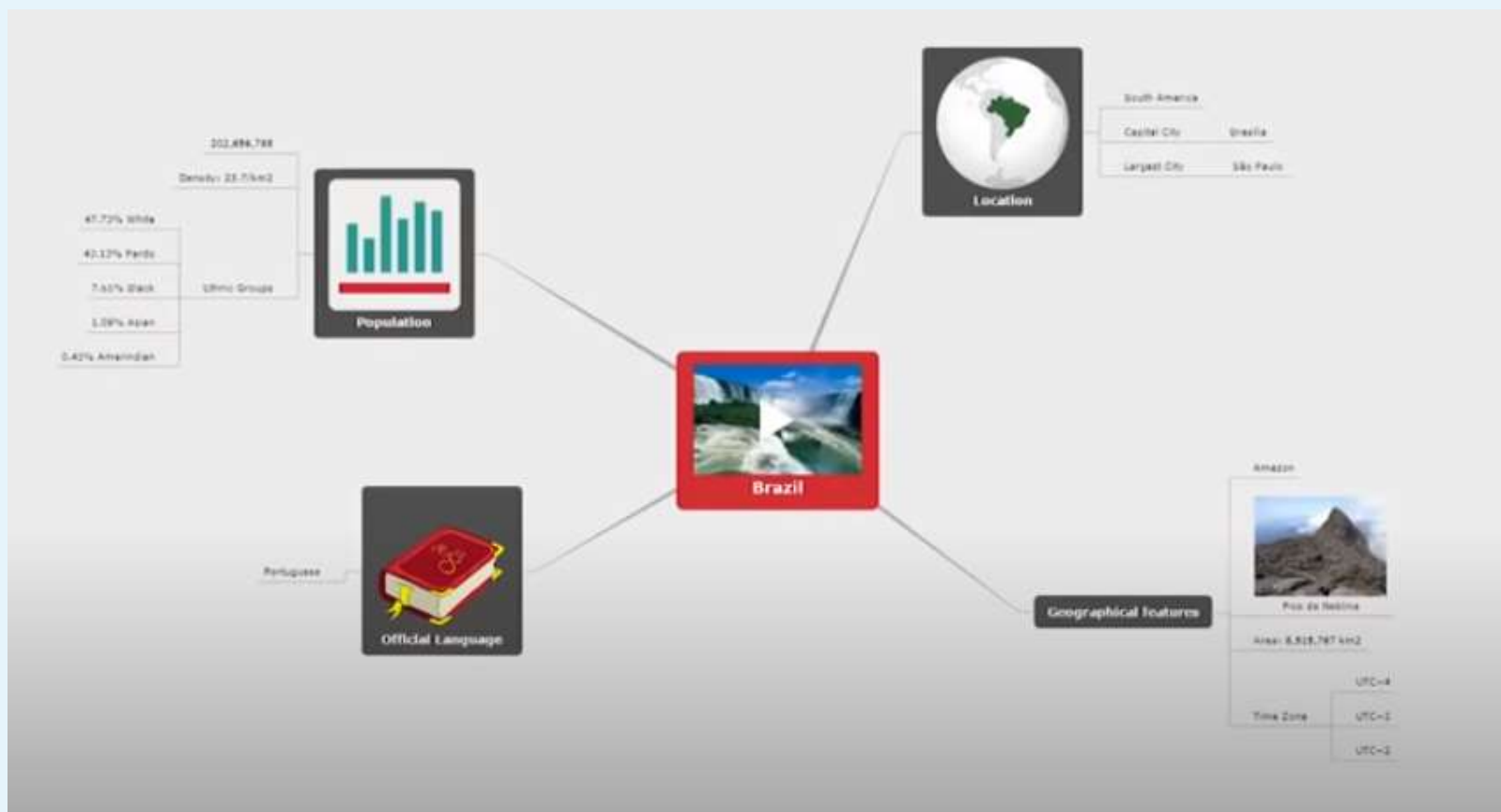
- Strukturere all opplæring
- Sette ny kunnskap inn i et system/ i sammenheng med tidligere lært kunnskap
- Visualisere sammenhenger/ assosiasjoner – tankekart, skjema, tabeller

VISUALISERING AV TIEROVERGANGER

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26	27	28	29
30	31	32	33	34	35	36	37	38	39
40	41	42	43	44	45	46	47	48	49
50	51	52	53	54	55	56	57	58	59
60	61	62	63	64	65	66	67	68	69
70	71	72	73	74	75	76	77	78	79
80	81	82	83	84	85	86	87	88	89
90	91	92	93	94	95	96	97	98	99

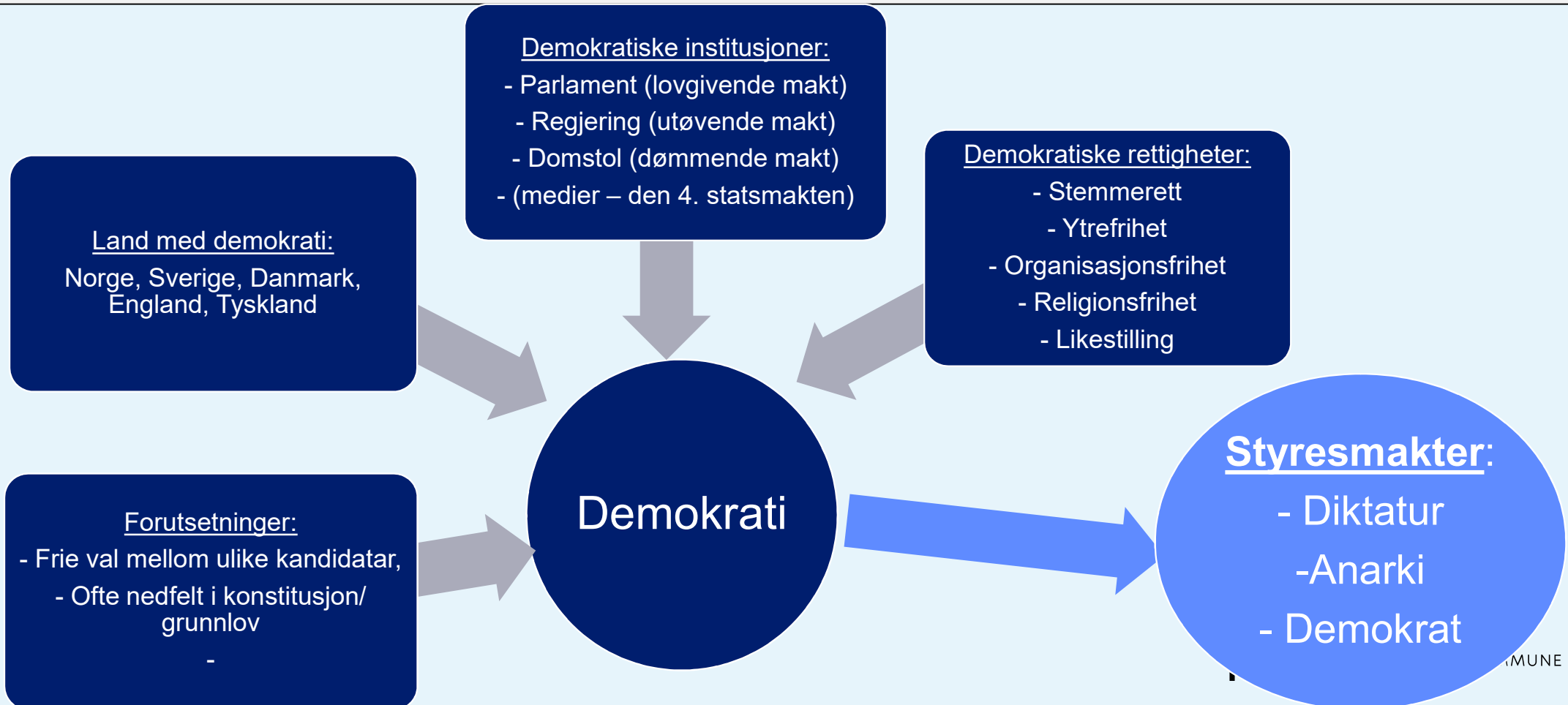
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26	27	28	29

TANKEKART

SAMFUNNSFAG, KOMPETANSEMÅL 4. TRINN

REFLEKTERE OVER KVEN SOM HAR MAKT, OG KVA EIT DEMOKRATI ER, OG UTVIKLE FORSLAG TIL KORLEIS EIN KAN VERE MED PÅ Å PÅVERKE AVGJERDER

FOKUS PÅ HVA SOM SKAL UTLØSE EN FERDIGHETER

Diskriminering:

- Responderer forskjellig på to eller flere stimuli (eller hendelser) – vi sier at organismen diskriminerer mellom stimuliene

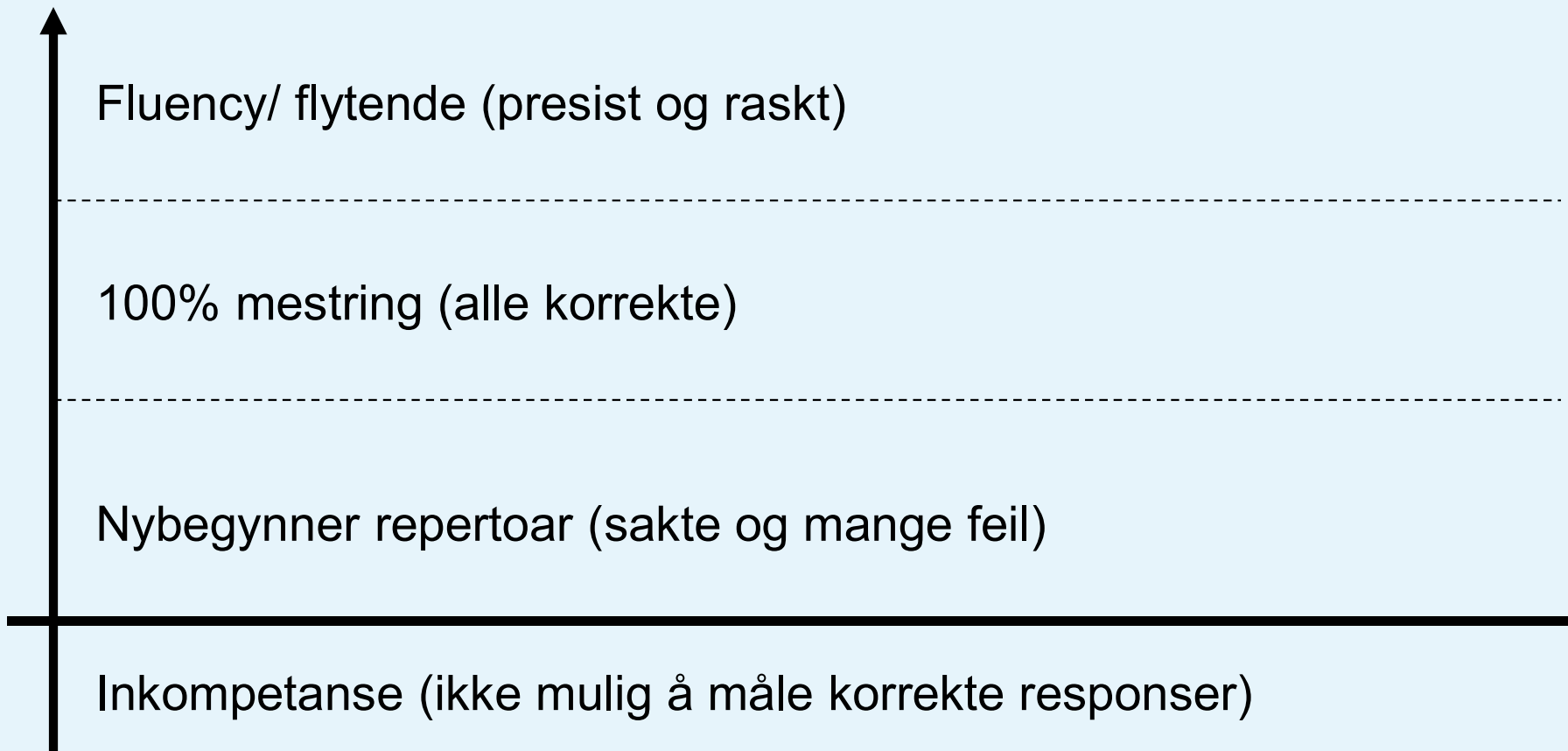
Eksempler

- Vaske hender – etter toalettbesøk/når de er skitne – ikke når de er rene
- Hilse på folk – i nærvær av folk – ikke i fravær av folk
- Gå inn til timen når skoleklokken ringer
- Be om hjelp når du ikke vet hva du skal gjøre, eller ikke forstår

AUTOMATISERING AV KUNNSKAP/ FERDIGHETER

ULIKE PRESTASJONSNIVÅ

Fra Carl Binder, 1999, oversatt av Torunn Lian

FREKVENNS LESING

- Under 40 ord i minuttet
 - Fare for at eleven glemmer det han/ hun har lært
 - Frekvens vil synke over lengre tidsintervaller
- Under 80 ord i minuttet
 - Regnes som lese/ skrive vansker
- 100-110 ord i minuttet
 - NRK`s TV-teksting
- 150-200 ord i minuttet
 - Leser teknisk så godt at det letter innholdsforståelsen

GENERALISERING

= allmenngjøring

- Vanskelig for mennesker med autisme, men kan variere i svært stor grad
- Detaljfokus
- Særinteresser
- Motivasjon
- Manglende forståelse
- Manglende kognitive «modeller»

UNNGÅ PRØVING OG FEILING → MEST MULIG FEILFRI LÆRING

- Et hovedprinsipp i opplæringen:
 - FLEST MULIGE RIKTIGE UTFØRTE RESPONSER gjennom
 - Forenkle oppgaven/ nivåtilpasning
 - Tilstrekkelig hjelp
 - Og minst mulige feile responser
-
- → Barn med autisme lærer sine feil
 - Mange har kortere utholdenhet enn andre – blir frustrert av for mye prøving og feiling
 - Økt mestringsfølelse

KOGNITIV OVERBELASTNING

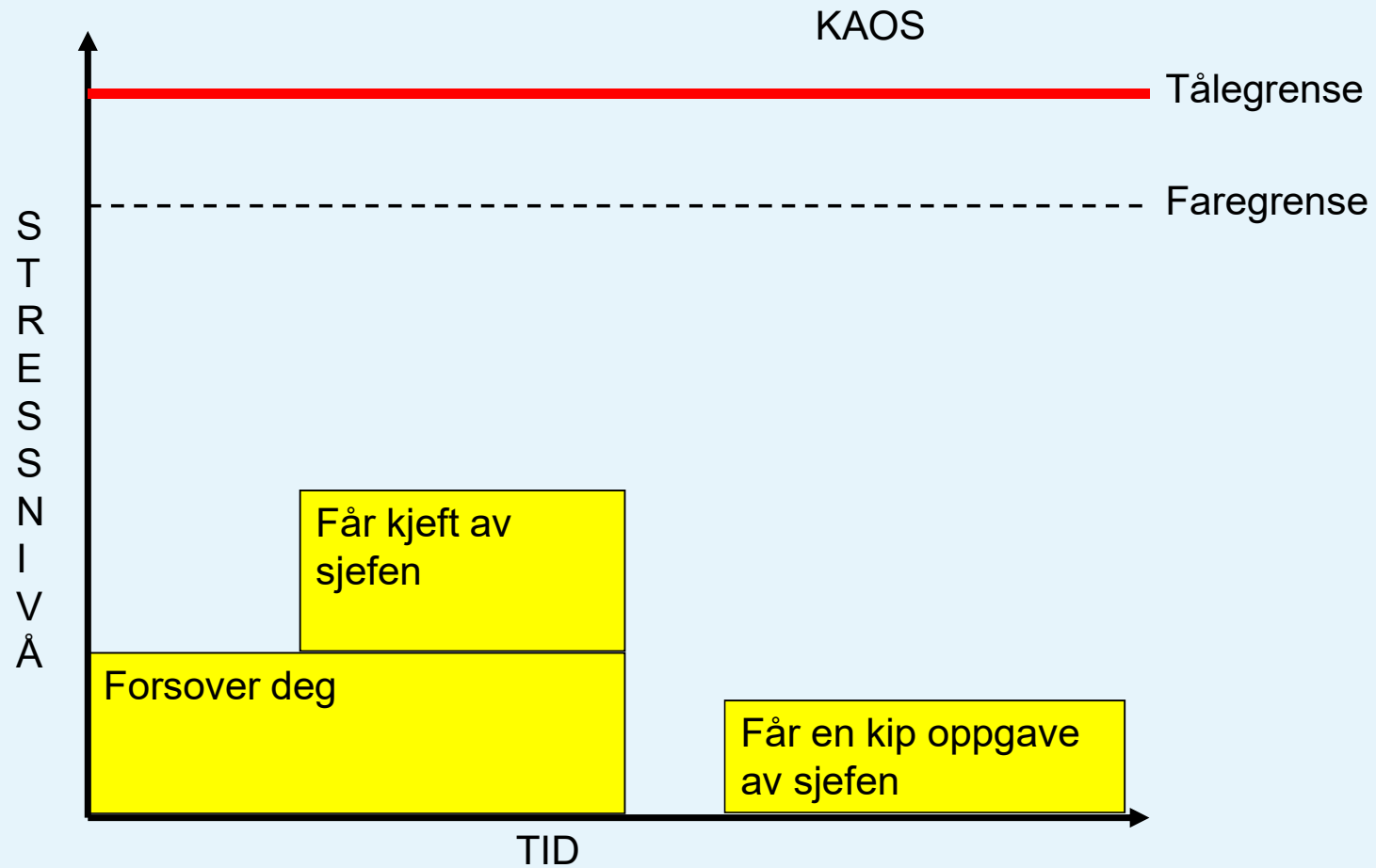
- 80% av ASD befolkningen har sterke stressbelastninger som skyldes kroppslige forhold (hodepine, mageproblemer, trøtthet, slitenhet)
- 90% av ASD befolkningen ar sterke stressbelastninger som skyldes situasjonelle forhold som høye lyder, mennesketrengsel, tidspress, nyhet og endring av rutiner, brutte forventninger

Noen ganger bare blir det for mye.....

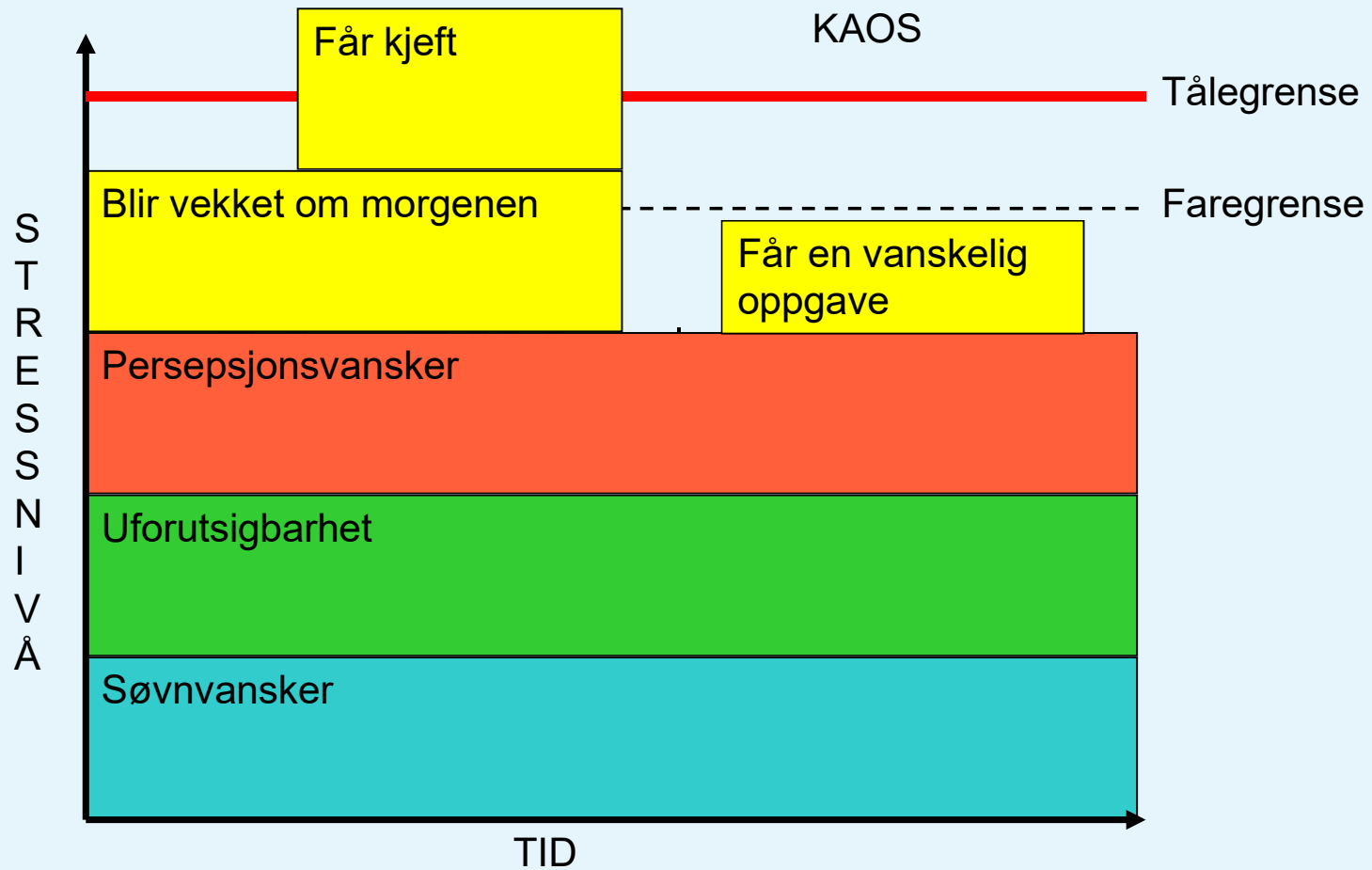
KOGNITIV OVERBELASTNING

- Hjernen til mange med ASD har vansker knyttet til filtrering og justering
 - lyder kan høres høye ut
 - Mat kan kjennes rar ut
 - Alt kan virke like viktig (over-veldelses fenomenet)
- Må forholde seg bevisst til mye som hos andre er automatisert
 - sosiale situasjoner
 - folk i sin alminnelighet
- Vansker med forenkling av oppgaver
- Feil helhet – fordi man har gått glipp av eller misforstått fragmentene

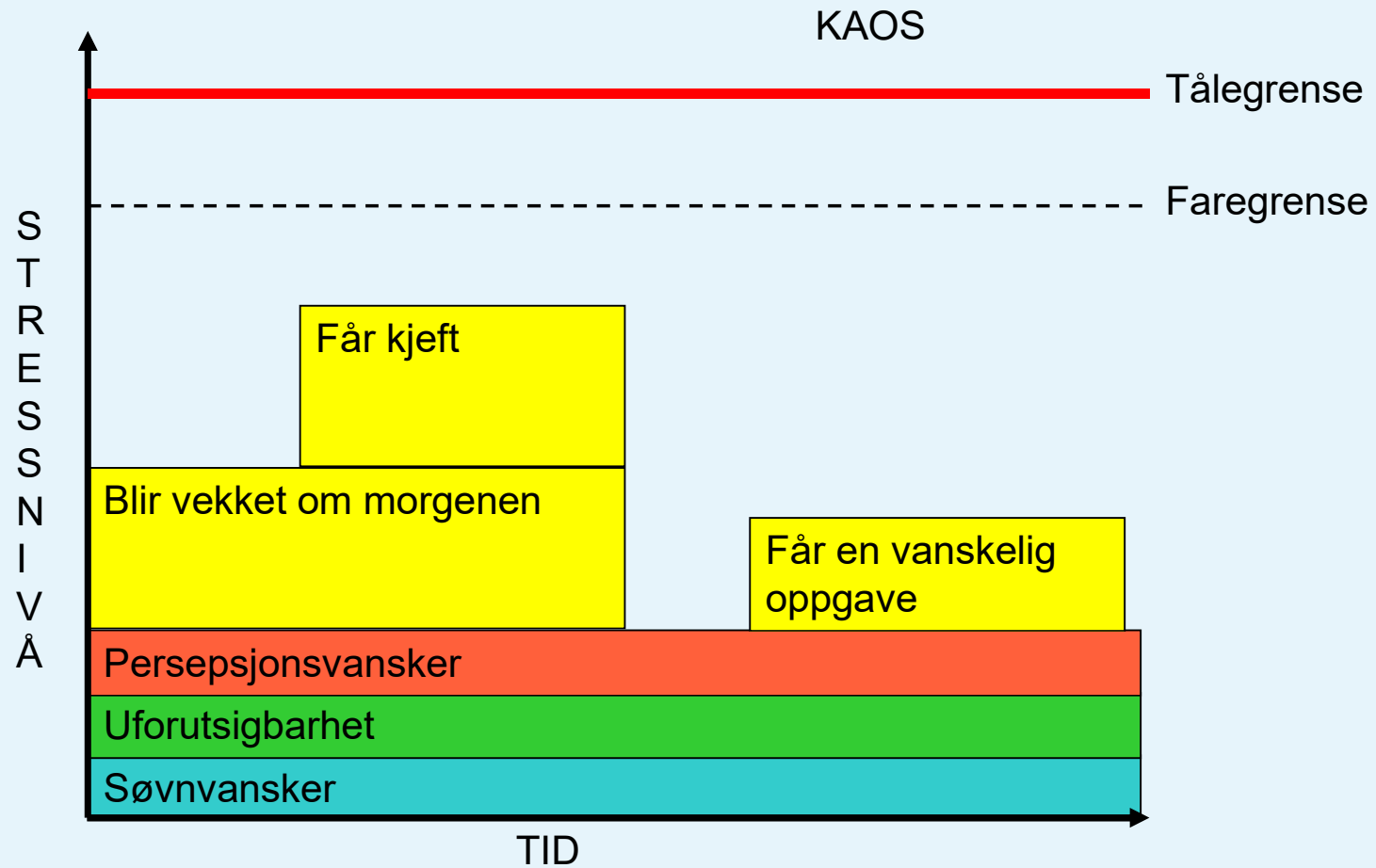
STRESS

STRESS

STRESS

STRESSREGNSKAPET

MINUS		PLUS	
Taxien er sen	- 10	Sjokoladepålegg til lunsj	+ 10
Vikar på skolen	- 20	Bursdagsfeiring	+ 20
Endring på dagsplanen	- 20	Bading	+ 30
Må jobbe i et annet rom	<u>-20</u>	Leketid	<u>+ 10</u>
Sum	- 70	Sum	+ 70

$$-70 + 70 = 0 \quad ?$$

Nei det er dobbelt opp = 140

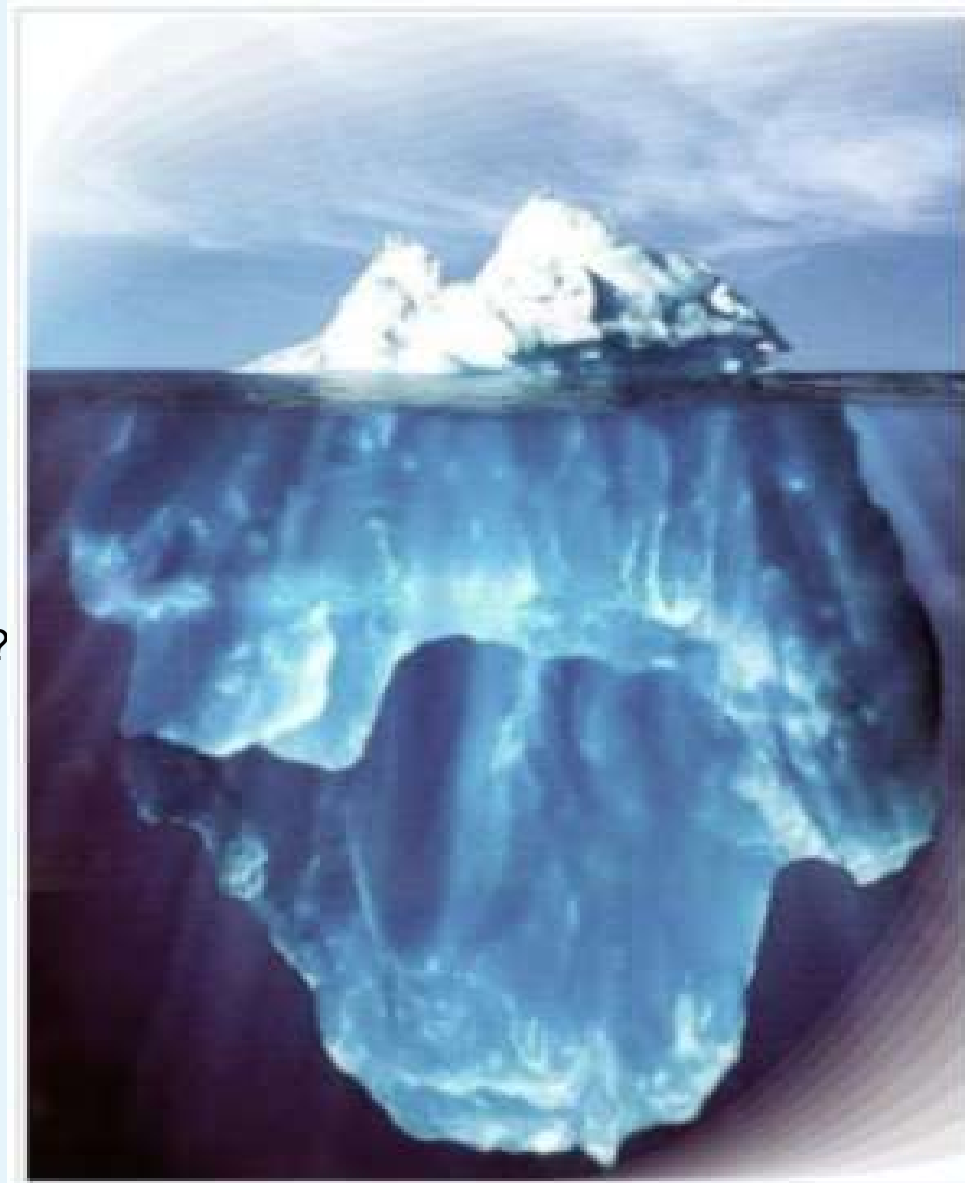
Isfjell modellen

Hva ser vi?

Synlige = utfordrende atferd

Usynlige = Årsaker = hvorfor ??
Hvordan kan vi forstå det?

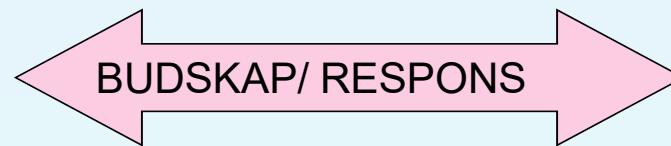
Strategi eller støtte til eleven:

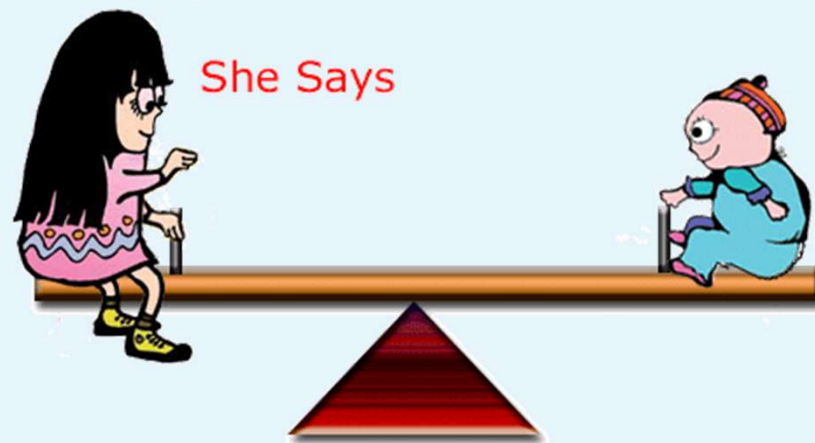
KOMMUNE

KOMMUNIKASJON

Sender

Mottaker

ELEMENTER SOM MÅ LÆRES/ TILRETTELEGGES FOR

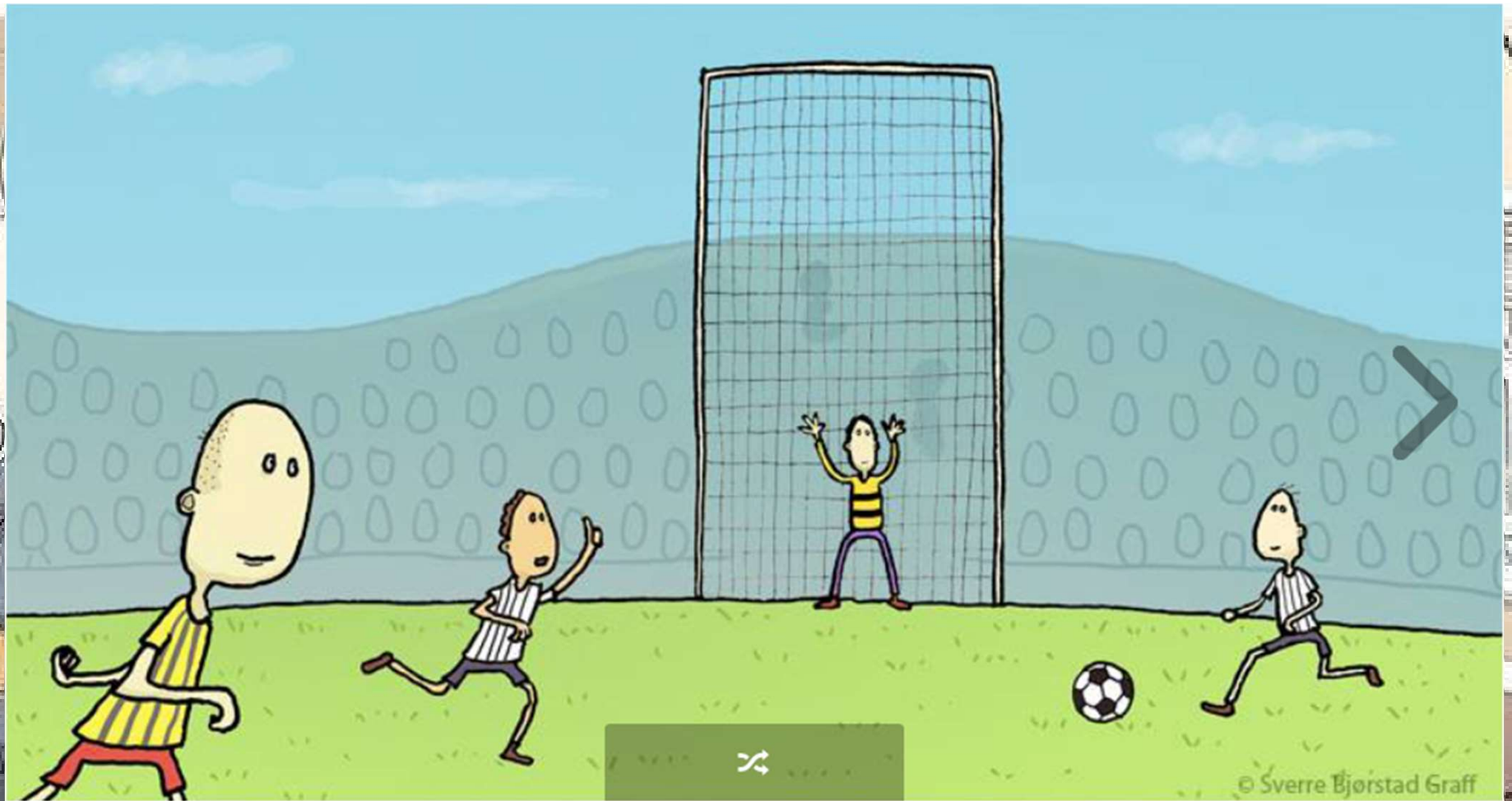
- En funksjonell måte å uttrykke seg/ kommunisere på.
- Visuell støtte – tid til å bearbeide informasjon/ å holde oppmerksomhet
- Fokus på «be om»
- Henvendelsesatferd/ å oppsøke en kommunikasjonspartner + vente på ”tur”
- Oppmerksomhet mot ”budskapet” og kommunikasjonspartneren
- Systematisk progresjon i fht å lære enkeltord til setninger, og fra å «be om» ting til benevne, kommentere + fleksibilitet
- Akseptere ulike svar

NB! Språksetting → handler om timing, aldri som starthjelp

Ikke vær for snill

KOMMUNIKASJON

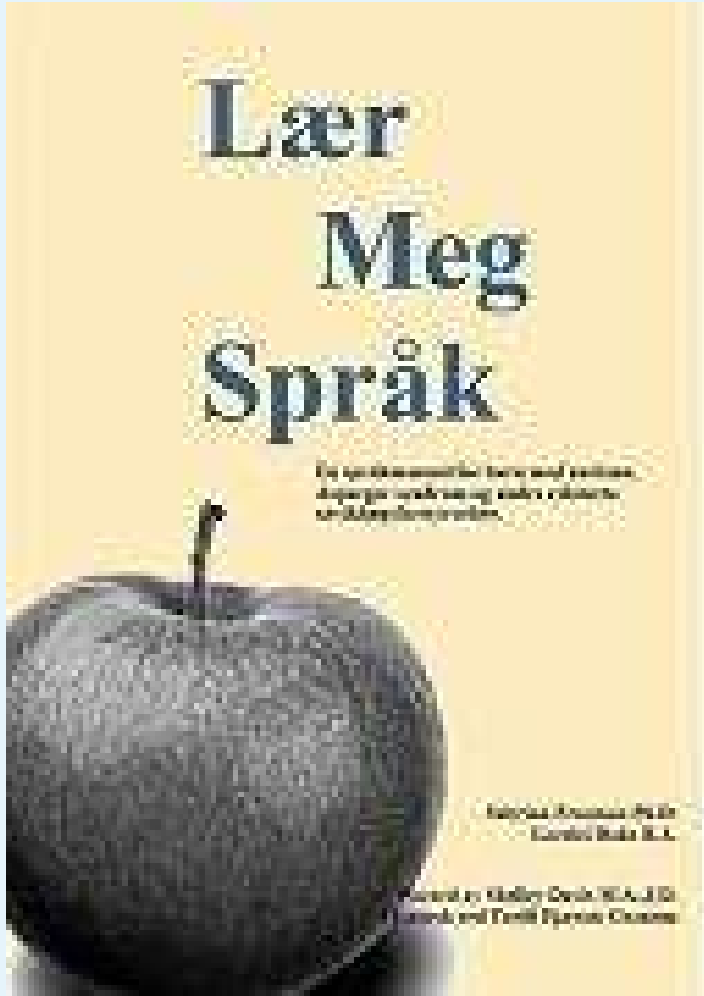
- Tydelig kommunikasjon. Eks på utydelighet: Hvis du er flink, skal vi se en film. Unngå denne typen utsagn.
- Hva er å skynde seg?
- Alle typer vurderinger, bruk av skjønn og nyanser kan være krevende for personer med autisme.
- Det er enklere når det er faste kategorier, fakta og spørsmål som ikke kan misforstås.
- Jobb med tydelig uttale
- Viktig å legge til rette for et best mulig samspill med andre barn
- Voksen må være bevisst sin egen kommunikasjon

Å ha høyere mål enn forrige sesong ble ikke den suksessen konsulentene hadde lovet

BESKJEDER/ STILLE SPØRSMÅL

- Må jeg stille et spørsmål?
- Når en gir en beskjed – vær klar til å følge den opp
- Skill mellom når barnet har valgmulighet og ikke
- Klar, tydelig (spesifikk) og realistisk beskjed direkte til barnet
- En beskjed om gangen
- Positiv vinkling -fortelle hva barnet skal gjøre

SOSIAL ATFERD

- Barn med autisme utvikler ikke en sosial forståelse på en naturlig måte slik andre barn gjør
 - lære seg sosiale ferdigheter – hva gjør de når...
 - Forklaringer
 - Bli bevisst på nyanser - gjøre det usynlige synlig
 - ”oversettelser”
- Sosial atferd opprettholdes ikke av vanlig motivasjon på samme måte som hos andre
- Barn med autisme bruker svært mye energi på å prøve å forstå omverden eller skjule vanskene sine.

SOSIAL KOMPETANSE

- Evnen til å **delta** i ulike sosiale sammenhenger
- Evnen til å kunne **tilpasse seg situasjonene**
 - Handle på en adekvat måte i forhold til den kontekst man er i.
 - Ha kunnskap om hva man sier/gjør og ikke sier/gjør i en gitt situasjon
 - Ha kunnskap om at det er **ulike regler som gjelder avhengig av hvilke arenaer man ferdes på.**
- Evnen til å **”lese” og forstå sosiale situasjoner og danne en meningsfull helhet** av disse

Kompetansemål i sosial kompetanse etter 2. årstrinn

Mål for opplæringen	1. trinn	2.trinn
1. Selvfølelse/Selvhevdelse <ul style="list-style-type: none">Jeg kan fortelle hvordan jeg har det.Jeg kan si meningen min.Jeg kan si nei.Jeg kan innrømme feil og og be om unnskyldning.		
2. Selvkontroll <ul style="list-style-type: none">Jeg kan utføre et arbeid etter felles muntlig beskjed.Jeg kan arbeide etter en enkel arbeidsplan.Jeg kan løse konflikter med ord.Jeg kan la andre få viljen sin.Jeg kan tåle at noen erter meg.Jeg kan vente på tur.Jeg kan lytte når andre har ordet.		
3. Empati. <ul style="list-style-type: none">Jeg kan hjelpe andre.Jeg kan dele med andre.Jeg kan gi andre ros.Jeg kan leke med alle.Jeg kan godta at vi er ulike.Jeg kan være en god venn.		
4. Samspill <ul style="list-style-type: none">Jeg kan følge regler i lek.Jeg kan lytte.Jeg kan ta ordet.Jeg kan ta kontakt med andre på en hyggelig måte.Jeg kan hilse vennlig på andre.Jeg kan spørre om lov til å låne noe.Jeg kan takke når jeg får noe.Jeg kan hjelpe andre å rydde.		

5. Ansvar <ul style="list-style-type: none">Jeg kan ta ansvar for egne klær.Jeg kan kle på meg selv.Jeg kan knytte sko.Jeg kan ta ansvar for skolesaker.Jeg kan rydde opp etter meg.Jeg kan arbeide alene.Jeg kan stå for det jeg har gjort.Jeg kan si fra til en voksen når jeg ser andre bli plaget.		
--	--	--

Kompetansemål i sosial kompetanse etter 7. årstrinn

Mål for opplæringen	5. trinn	6. trinn	7. trinn
3. Selvfølelse/Selvhevdelse <ul style="list-style-type: none">Jeg kan fortelle hvordan jeg har det.Jeg kan si meningen min.Jeg kan si nei og sette egne grenser.Jeg kan se det jeg er flink til.Jeg kan innrømme feil og be om unnskyldning.Jeg kan le av meg selv.Jeg kan opptre for en gruppe.Jeg kan se min rolle i en konflikt og løse den med ord.			
4. Selvkontroll <ul style="list-style-type: none">Jeg kan utføre et arbeid etter felles muntlig beskjed.Jeg kan arbeide selvstendig uten å forstyrre andre.Jeg kan arbeide etter arbeidsplan.Jeg kan la andre få viljen sin.Jeg kan innrette meg etter andre.Jeg kan tåle å tape.Jeg kan tåle at noen erter meg.Jeg kan vente på tur.Jeg kan innrømme egne tabber og feil.Jeg kan kontrollere kroppsspråket mitt.Jeg kan følge skolens regler.			
5. Empati. <ul style="list-style-type: none">Jeg kan hjelpe andre.Jeg kan dele med andre.Jeg kan gi andre ros.Jeg kan være sammen med alle.			

<ul style="list-style-type: none">Jeg kan godta at vi er ulike.Jeg kan være en god venn.Jeg kan glede meg når det går bra for andre.			
6. Samspill <ul style="list-style-type: none">Jeg kan følge regler for samspillJeg kan følge flertallsbeslutningerJeg kan lytte.Jeg kan ta ordet.Jeg kan ta kontakt med andre på en hyggelig måte.Jeg kan hilse vennlig på andre.Jeg kan hjelpe andre å rydde.Jeg kan arbeide i gruppe.Jeg kan ta ansvar for et felles produkt.			
7. Ansvar <ul style="list-style-type: none">Jeg kan ta vare på skolens eiendeler.Jeg kan rydde opp etter meg.Jeg kan holde orden på pulten, i hylla og i garderoben.Jeg kan stå for det jeg har gjort.Jeg kan støtte eller si fra til en voksen når jeg ser andre bli plaget.Jeg kan ta ansvar for at skolearbeidet mitt blir skikkelig gjort.Jeg kan være et godt eksempel for yngre elever:<ul style="list-style-type: none">VæremåteOppførselHoldninger			

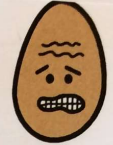

- Gi opplæring i **samhandlingsregler** og regler for oppførsel. Visualiser og tydeliggjør disse for å skape forståelse.
- Kunne «kommunisere effektivt» (grunnleggende sosiale ferdigheter)
- Lære strategier som gjør at personen kan både forstå og håndtere stress/forvirring/frustrasjon.

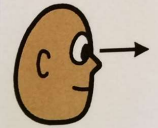
EKSEMPEL PÅ VISUELLE FORKLARINGER

Jeg heter Hans og er 6 år. (bilde)	
Jeg går på Lykkelia skole	
Jeg liker å leke	
Når jeg vil leke sammen med andre barn, går jeg bort til dem	
Jeg seier: Hei!	
Vil du leke med meg?	
Noen ganger svarer barnet ja og vi leker sammen	
Andre ganger sier barnet nei .	
Når barnet svarer nei, kan jeg spørre et annet barn, eller leike alene.	
Det er lurt!	

Når noen irriterer/plager meg vil jeg:

irritere

1. Se på dem

se

2. Lage stopp-tegn med hånden min

stopp

3. Si «stopp, jeg liker det ikke»

stopp

liker ikke

4. Hvis det ikke hjelper vil jeg spørre en voksen om hjelp.

spørre

hjelp

JEG LIKER IKKE
HÅRBØYLEN
HENNES, MEN HUN
KAN BLI EI SEG OM
JEG SIER DET.

HÅPER NOEN SER AT
JEG HAR FÅTT NY
HÅRBØYLE.

HAR DU FÅTT NY
HÅRBØYLE?

JA

Interessert

Glad

BESKRIV PROSEDYRER FOR SITUASJONER

Lag ”oppskrifter” og visuelle påminnere

- på hvordan de skal oppføre seg i bestemte sosiale situasjoner
- Gi ”**oppskrifter**” for hvordan de skal gjøre ting. (detaljert arbeidsplan, plan for hvordan gjøre en aktivitet/dagliglivets ferdigheter og sosiale situasjoner)
- Vurder behov for å benytte visuelle påminnere for sosial atferd i bestemte situasjoner
- ”Oppskrifter” virker ofte motiverende!

ViMo – ein enklare kvardag for barn og unge

Innlæringsmetode og teknikkar

Se senere Del

Forklare Vise Trene Gjere

F

Forklaring

Eleven får forklart stega i ferdigheita. Det hender at elevane sjønst forklaring blir litt keisam og at den inneheld mange ord, difor blir vi å bruke visuelle verktøy som flip-over, ei tavle eller ein lek som kan gjer det enklare for eleven å hugse stega.

V

Video

Eleven får sjå ein video som kan sikre at eleven forstår ferdigheita, og korleis han kan bruke den i praksis. Under video får eleven sjå små videomottar av elevar som utøver ferdigheita i naturlige situasjonar. Videomodellering kan føre til rask læring, og generalisering frå personar og situasjonar. Video har vist seg i praksis å vere ein effektiv innlæringsstrategi.

T

Rollespel

Eleven skal trene på ferdigheita med ein trygg vaker og/eller medeleiv. Rollespel er ofte mest føremålstrengt når det anten er to lærarar og ein elev, eller to elevar og ein lærar. Då kan den vere observerar, og den andre som refleksar. Det er viktig at lærar gjev eleven tilbakemelding under rollespelet. Under kategorien rollespel, legg det også forslag til aktiviteter.

L

LEGO® based Therapy

Eleven deltek i ein gruppeintervensjon der han og to andre elevar skal samarbeid om å bygge eit LEGO®sett. Rollene elevane får tildelt er instruksjonsleiar, deleansvarleg og byggjar. Gruppereglane er: Ver tolerant, gjer jobben din og bruk ordra dine. Lærar fungerer som rettfeiar for elevane, i bruk av sosiale ferdigheiter, til dømes blikk-kontakt, lytteferdigheiter, ikkje-verbale kommunikasjon.

O

Oppskrift

Eleven får ei oppskrift eller ein sosialt script som viser han korleis han kan utføre ferdigheita i praksis. Ei oppskrift inneheld den aktuelle situasjonen, den andre sitt perspektiv, kva eleven kan gjer og ei lita oppsummering til slutt. Oppskrift bygger på idéen til Carol Gray sine sosiale kortar.

S

Sjølvkontroll

Eleven skal bli bevisst på, og registrer eigen atferd. Eleven blir bedd om å observere spesifikke aspekt med eigen atferd, og objektivi registrere om atferda er tilstades eller ikkje. Prosedyren er avhengig av at eleven får eit signal frå ein person på det tidspunktet han skal registrer.

H

Hugsekort

Eleven får eit hugsekort, som kan minne han om å bruke ferdigheita i naturlige situasjonar. Hugsekortet kan anten vere eit bilete av ferdigheita, eller av noko som eleven interesserer seg for, til dømes ei samtalereiser eller lekande.

FLERE VIDEOER

0:09 / 1:11

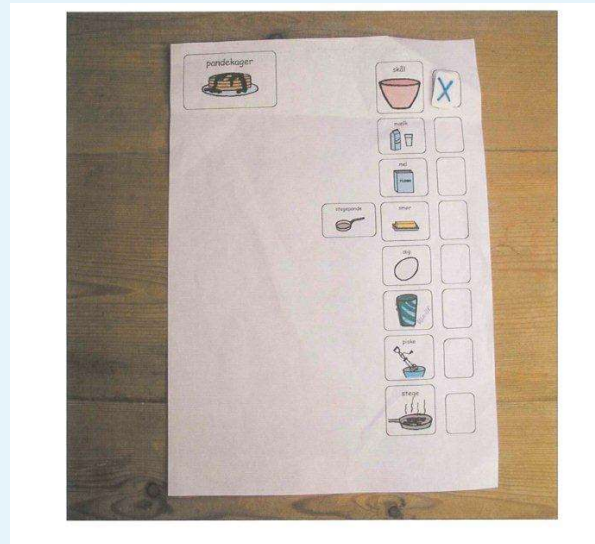
YouTube

FERDIGHETER I DAGLIGLIVET

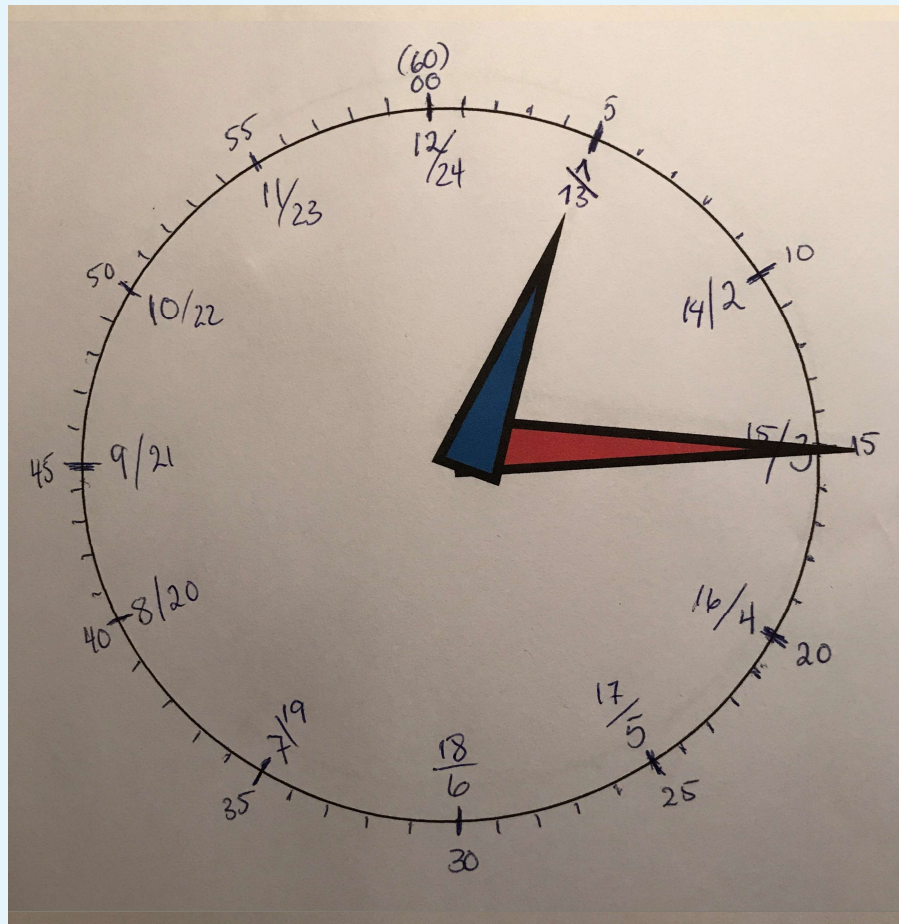
- **Primære ferdigheter i dagliglivet:**
Spising, toalettferdigheter, av-/påkledning, personlig hygiene
- **Sekundære ferdigheter i dagliglivet:**
Matlaging, rengjøring, holde orden
- **Ferdigheter ute i samfunnet**
Ta buss, bruke penger, handleliste, klokkeid og datoer, bruke telefon

VISUELL OPPSKRIFT I MATLAGING

- Barnet følger en oppskrift som er illustrert steg for steg ved foto eller symbol.
- Det kan være på et ark eller ved å bla seg gjennom en perm.

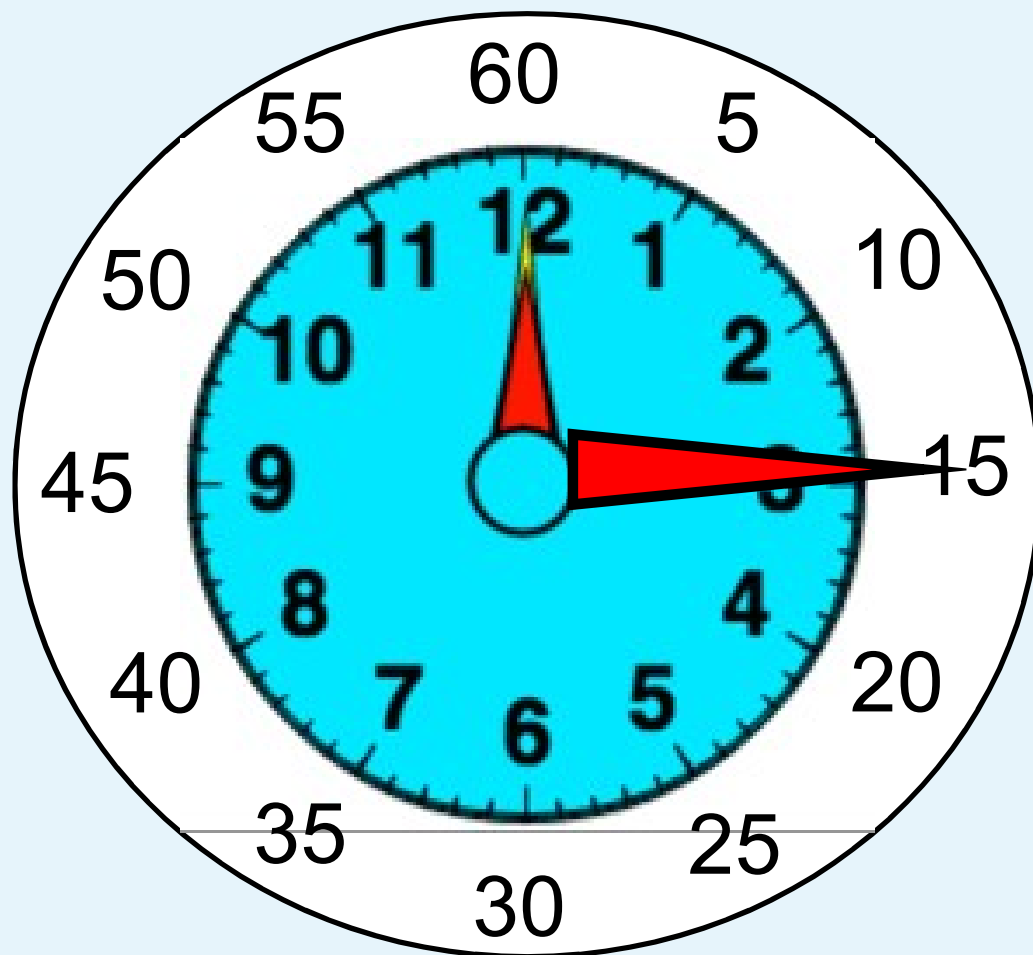

EN MÅTE Å ILLUSTRERE KLOKKEN PÅ

- Den «indre» klokken for den korte viseren
- Den «ytre» klokke for den lange viseren

EN MÅTE Å ILLUSTRERE KLOKKEN PÅ

Den «indre»
klokken for den
korte viseren

Den «ytre»
klokke for den
lange viseren

AKTUELLE VERKTØY OG HJELPEMIDLER

• www.vimo.no

• KAT-kassen

• IVAS

• Aktøren

• Mine Sirkler

• Sosiale historier

• Pluss og minus-skjema

• Tegneseriesamtale

• Ping Pong

• Lær meg språk

• Å utforske følelser

• Smartelefon, tidshjelpemidler og alarmer

ATFERD OG INTERESSER

- Barn med autisme har ofte begrensede interesser og kan ha avvikende atferd.
- Lite fleksibilitet, vil utføre handlinger på en bestemt måte
- Kan ha vansker med å be om hjelp
- Særinteresse, yngre barn samler ofte på gjenstander, eldre barn opptatt av tema
- Tema kan være transport, tuneller, dinosaurer, naturvitenskap,
- Tall, statistikk
- Særinteressene kan motvirke angst og stress
- Være er kilde til glede og stolthet, mestring

3 grunner for grensesetting

1. Å skape emosjonell trygghet for barnet.

Dette gjør du ved at du viser at det går an å lene seg til deg som voksen. At du er sterk nok til å ta ansvar, og at du tåler det.

2. Hindre barnet fra å bli skadet eller skade andre.

Du som voksen vet bedre, så du må ta kontroll over situasjonen. Deretter kan du gå inn og veilede.

3. For at barnet skal lære samfunnets normer og regler.

Du som voksen synliggjør for barnet hvordan de kan tilpasse seg fellesskapet.

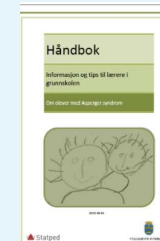
OPPSUMMERT

- Tenk interesser og mestring
- Forutsigbarhet, struktur og målrettethet
- Hva er logisk for eleven?
- Følg rekkefølgen - hva kommer først og sist av ferdigheter
- Tenk generalisering – hvor skal ferdighetene brukes og når
- Glem aldri fleksibilitet – målet er selvstendighet!
- Tenkt langsiktig – hva er viktig for elevene å mestre for å ha et mest mulig selvstendig liv ut fra langsiktig tenking.
- Tenk ressursøkonomisering (automatisering, redusere stimuli, aktivering/ regulering osv).
- Ha realistiske forventninger
- God dialog med hjem

NOEN TIPS TIL MER LITTERATUR

- <https://www.statped.no/autisme/autisme-og-pedagogisk-tilrettelegging/>
- <https://www.hjelptilhjelp.no/Autisme-og-Aspergers-syndrom/barn-og-unge-med-asperger-autisme-uvurderlig-kunnskap-for-foreldre-laerere-og-barnehager>
- <https://www.utdanningsnytt.no/fagartikkel-spesialpedagogikk/eksekutive-vansker-og-kognitiv-overbelastning-hos-elever-med-autismespekterforstyrrelser/110787>
- <https://www.statped.no/laringsressurs/sammensatte-larevansker/Asperger-syndrom-Handbok---Informasjon-og-tips-til-larere-i-grunnskolen/>
- <https://www.statped.no/laringsressurs/sammensatte-larevansker/Asperger-syndrom-Eksempelhefte-Kunnskapsloftets-kompetansemaal-for-norsk-muntlig-kommunikasjon/>
- <https://www.statped.no/laringsressurs/sammensatte-larevansker/Okt-forstaelse-For-hvem/>

Filmer om autisme:
<https://www.hjelptilhjelp.no/filmer/filmer-om-autisme-og-aspergers-syndrom>

Asperger syndrom: Håndbok - Informasjon og tips til lærere i grunnskolen

Håndboken gir tips som lærere i grunnskolen raskt kan ta i bruk i pedagogisk praksis når elever har Asperger syndrom.

Bok/hefte Oppdatert: 27.03.2019

Håndboken kan med fordel brukes sammen med heftet [Kunnskapsløftet](#)

Asperger syndrom: Eksempelhefte Kunnskapsloftets kompetanssmål for norsk muntlig kommunikasjon

Eksempelhefte der Kunnskapsloftets kompetanssmål for norsk muntlig kommunikasjon er tilpasset elever med

Økt forståelse! For hvem?

"Barn og unge med Asperger syndrom i skolen"
Prosjektrapport fra delprosjekt i Vest-Norge
2006-07

Walter Olsen

TAKK
FOR
MEG

BLESS THOSE
WHO SEE LIFE
THROUGH A
DIFFERENT
WINDOW

*and those who
understand
their view.*

**BJORNA
FJORDEN**

KOMMUNE